

התפילה לנהג ולנהגת - דברי רקע

הרב ד"ר דוד מישלוב, מושב חמד 50295 טל': 03-9607156

"התפילה לנהג ולנהגת" שאנו מגישים כאן מתאימה להסבר שכתב הרא"ה קוק לשלוש עצות שנתן אליהו הנביא לרב יהודה, אחיו של רב סלא החסיד (בתרגום מן הארמית, ברכות כט ע"ב):

אל תכעס – ולא תחטא;

אל תשתכר – ולא תחטא;

וכאשר אתה יוצא לדרך – הימלך בקונך וצא.

שואלת הגמרא: "איך מקיימים 'הימלך בקונך וצא [= בקש רשות מבוראך, ואחר כך צא לדרך]?", ומשיבה "אמר רבי יעקב, אמר רב חסדא: זו תפילת הדרך."

הרא"ה קוק הבהיר מהו המכנה המשותף לשלוש עצותיו של אליהו (עין איה, ברכות, פרק ד, סעיף נג): אדם עשוי להשקיע מאמצים רבים כדי להפנים בנפשו מידות טובות, דרכי התייחסות נאות כלפי הזולת, והרגלי התנהגות ראויים. אך שלושה מצבים עלולים להעמיד בסכנה את עיצוב דמותו החיובי: כעס, שכרות, ויציאה לדרך.

על הסכנה שביציאה לדרך כתב הרב קוק כך: "כשאתה יוצא לדרך, תכין עצמך לקראת ההתרגשות והשינויים החדשים שתוכל הדרך להביא בצורךך". זאת אומרת, אדם עלול לפגוש בדרך מצבים לא-צפויים שיוציאו אותו משלוותו, ושיגרמו לו לצייר בדמיונו דברים שאינם (כמו, למשל, שיצליח לבצע תמרון מסוכן תוך כדי נהיגה, או שנהג אחר רוצה לעצבן אותו, או שאם יגיע ליעדו באיחור יהיה בכך אסון, ועוד). כמו כן, אדם הנמצא בדרך, במקום שלא מכירים אותו, עלול לעשות דברים שלא מתאימים לאישיות שטרם כל כך לעצב. יש להכיר מראש בסכנות אלה, ולהתכונן לקראתן.

"על כן, המשיך הרא"ה קוק, "הימלך בקונך וצא" – [התפלל] להמשיך עליך ציורי יראה לאהבת ה', עם העמדת הכוח המוסרי וההמשכה אל הטוב והמידות הטהורות גם במצב הנדידה של הדרך". בתפילת הדרך על האדם לזכור שהוא נמצא תמיד לפני ה', ממנו הוא ירא ואותו הוא אוהב. בדרך זו הוא לא יתנהג כאילו אין איתו מי שמכיר אותו. ועוד מטרה לתפילה הדרך: להתכונן נפשית לשמירה על מידותיו הטובות והתנהגות ראויה גם כאשר אירועים בדרך עלולים לטלטל אותו.

"וזאת היא עיקר מטרת תפילת הדרך, סיים הרא"ה קוק, "שעימה יחד תבוא השמירה המעולה, כי ה' ישמור את יראיו". במילים אחרות: אם האדם ישמור על מידותיו בדרך, ישמור עליו ה'.

"התפילה לנהג ולנהגת" מביעה בצורה גלויה ומפורשת את המטרה העיקרית של תפילת הדרך, לפי דברי הרא"ה קוק. היא באה להזכיר לנהג לפני היציאה לדרך מספר מחשבות ודרכי התנהגות המתאימות בדרך.

"התפילה לנהג ולנהגת" לא באה להחליף ח"ו את תפילת הדרך שניסחו חז"ל, אלא להוסיף ולהשלים אותו. ל"תפילה לנהג ולנהגת" אין גדרים הלכתיים, ומתאים לומר אותה גם בנסיעות קצרות וגם בתוך העיר.